

УДК 75.071.1.041.5(477)“18” Корнило Устиянович

КОРНИЛО УСТИЯНОВИЧ. ПОРТРЕТ ТЕОФІЛА ОКУНЕВСЬКОГО*

Оксана ЖЕПЛИНСЬКА

*Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького,
проспект Свободи, 20, 79000 Львів, Україна.
тел.: (0322) 2728658*

Стаття висвітлює питання атрибуції портрета Теофіла Окуневського авторства Корнило Устияновича.

Ключові слова: портрет, атрибуція, Корнило Устиянович, Теофіл Окуневський.

Портрет як самостійний жанр посідає одне з чільних місць у багатогранному творчому доробку Корнило Устияновича (1839–1903), визначного українського художника другої половини XIX ст., основоположника національної школи образотворчого мистецтва на західноукраїнських землях. Дослідник творчості художника Ярослав Нановський у монографії “К. М. Устиянович” подає перелік близько 50 відомих йому портретних робіт митця, що зберігаються у музеях і про які є згадки у літературних та архівних джерелах [2]. Лише у збірці творів К. Устияновича, якою володіє Національний музей у Львові імені Андрея Шептицького (46 одиниць збереження) та яка є найвагомішою серед інших музейних і приватних колекцій картин художника портрет становить майже половину пам’яток [1, 2, 3].

Корнило Устиянович, як і його попередники, відомі галицькі малярі кінця XVIII – поч. XIX ст. Остап Білявський (бл. 1740–1804) та Лука Долинський (1750–1824) звертався у портреті насамперед до образу свого сучасника. У галереї митця – цілий ряд зображень членів родини – Миколи Устияновича, 1869; Теклі Устиянович (з Бачинських), 1875; Марії Устиянович (з Черлунчакевичів), 1870 – 1880-ті; близьких друзів (Тита Реваковича, 1868; Остапа Левицького, 1870-71); парохів галицьких церков та людей з їхнього оточення, яких художникові доводилося зустрічати під час малювання ікон до того чи іншого храму (о. Савчинського, 1890-ті; Іванни Савчинської, 1894; Олени Негребецької з Савчинських, 1890-ті). Проте найбільшою заслугою Корнило Устияновича у ділянці портрета є створення вперше у галицькому малярстві другої половини XIX ст. цілої низки зображень представників тогочасної української інтелігенції – видатних громадських та культурних діячів, які спричинилися до національного відродження краю (Анатолія Вахнянина, Степана Качали, Юліана Лаврівського, 1880-ті; Степана Гарматія, 1889-1891; Олександра Борковського, 1902)¹. Сюди додаємо й нещодавно віднайдений портрет Теофіла Окуневського² [3].

* Автор висловлює подяку досліднику життя й діяльності Теофіла Окуневського та Корнило Устияновича п. Ярославу Гнатіву за допомогу у написанні статті.

¹ Усі згадані портрети зберігаються у Національному музеї у Львові імені Андрея Шептицького.

² Портрет зберігається у приватній збірці.

У рукописі другого видання монографії “К. М. Устиянович”, над яким працював Ярослав Нановський у 1980-х рр. і який, на жаль, не встиг завершити, знаходимо першу згадку про цей портрет¹. Щойно 2008 р. портрет викликав значно ширше зацікавлення, коли був представлений для атрибуції до Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького.

Огляд загального стану пам’ятки (грунту, фарбового шару, слідів від підрамника на полотні) дозволив попередньо встановити лише час створення картини – друга половина XIX ст. Проте детальніший аналіз – вивчення стилістичних особливостей, авторської манери письма й зіставлення твору з портретами того часу, що зберігаються у фондах Національного музею у Львові, підтвердив авторство Корнила Устияновича. Водночас перегляд світлин із зображеннями громадсько-культурних діячів Галичини другої половини XIX ст. вказав на особу Теофіла Окуневського (1858–1937). Така ідентифікація моделі виявилася співзвучною з історією портрета, яка розповідає про існування двох парних портретів подружжя Окуневських – Теофіла Окуневського та його дружини, що після смерті чоловіка мешкала у родині на Городенківщині. Під час Другої світової війни портрет жінки згорів, а портрет чоловіка, частково пошкоджений, довгі роки пролежав на горищі. У 2007 р. він був привезений до Львова, де в реставраційних майстернях Львівської галереї мистецтв його відновив художник-реставратор I категорії Ю. Попович.

Беручи до уваги молодий вік портретованого, можемо приблизно визначити час виконання картини – кінець 1880-х – 1890-ті рр., коли Теофіл Окуневський провадив адвокатську практику у Городенці. Однак залишається невідомим факт, за яких обставин Корнило Устиянович створив портрет. Можемо висловити припущення, що художника не могла не зацікавити постать Теофіла Окуневського, відомого громадського та політичного діяча. Найімовірніше, К. Устиянович намалював портрет під час перебування на Гуцульщині, куди зрідка навідувався.

Теофіл Окуневський народився 7 грудня 1858 р. у селі Яворів на Гуцульщині, де його батько Іполит (1834–1902) був довголітнім парохом. Серед шістьох дітей родини Окуневських Теофіл був найстаршим. Він закінчив юридичний факультет Віденського університету і захистив докторат. У 1897–1900 та 1907–1918 рр. його обирали від радикальної партії послом до австрійського парламенту у Відні. Разом з Іваном Франком 1899 р. вийшов із радикальної партії і став одним із засновників Української національно-демократичної партії, відтак – членом Української Національної Ради ЗУНР (був на дипломатичній роботі у Франції), комісаром Городенківщини (1918–1919). Уся його діяльність пов’язана передовсім з Городенківщиною, з якою на довгий час не розлучався. Навіть вже у статечному віці (1920-ті) він усе ще займався у Городенці адвокатською практикою. Помер 1937 р. Останні роки свого життя багато часу проводив у Яворові, де родина Окуневських вибудувала будинок. У цьому будинку після смерті Теофіла Окуневського проживала його дружина разом з сестрою Ольгою. Дружина померла в Яворові у 1950-х рр., Ольга прожила найдовше зі всіх Окуневських і померла 1960 р.

Портрет Теофіла Окуневського належить до найкращих зображень у портретній галереї українських громадсько-культурних діячів, яку створив К. Устиянович. Художник вибрав невеликий формат – 45 x 38 см та усталену композиційну схему – на нейтральному тлі погрудне зображення моделі, майже фронтальне, у

¹ Рукопис належить до приватної колекції.

легкому повороті вправо, без жодних додаткових аксесуарів. Єдиний елемент, що вказує на соціальну приналежність портретованого – це строгий чорний костюм, біла сорочка і коротка чорна краватка, одяг, який носили тогочасні інтелігенти. Основна увага зосереджена на докладному опрацюванні зовнішнього вигляду моделі, її індивідуальній характеристиці. Художник старанно змалював худорляве, дещо видовжене, з невеликими вусами та прямим носом обличчя Окуневського, освітливши його згори, основний акцент зробив на виразі очей, що погідно дивляться на глядача. В такий спосіб автор зумів підкреслити спокійну, проте цілеспрямовану вдачу портретованого. У передачі образу Корнило Устиянович використав стриманий, обмежений гамою сірувато-коричневих й вохристо-рожевих тонів, колорит.

Введення у науковий обіг портрета Теофіла Окуневського роботи Корнило Устияновича є важливим штрихом у вивченні іконографії портретованого та цінним історичним документом своєї доби. Він передає виразний образ типового представника української інтелігенції другої половини XIX ст. та, завдяки своїм малярським особливостям, займає належне місце у творчості художника і є цінним надбанням національної мистецької культури того часу.

1. Катрушенко І., Нановський Я., Саноцька Х. Живопис на західних землях України // Історія українського мистецтва: в 6 т. – К., 1970. – Т. 4: Мистецтво другої половини XIX – початку XX століття. – Кн. 2. – С. 195 – 229.

2. Нановський Я. К. М. Устиянович. – К.: Мистецтво, 1963.

3. Рубан В. Живописний портрет у творчості західноукраїнських художників // Український портретний живопис другої половини XIX – початку XX століття. – К., 1986. – С. 95-149.

KORNYLO USTYYANOVYCH. PORTRAIT OF TEOFIL OKUNEVSKY

Oksana ZEPLYNSKA

*National museum in Lviv named after Andrey Sheptytsky
20 Svobody av., 79008 Lviv, Ukraine
Phone: 8 032 27286 58*

The article highlights the question of attribution of the portrait of Teofil Okunevski painted by Kornylo Ustyianovych.

Key words: portrait, attribution, Kornylo Ustyianovych, Teofil Okunevsky.

Стаття надійшла до редколегії 19.05.2008

Прийнята до друку 17.09.2008